

TÜRKİYE'DE ÖĞRETMENLİĞİN BİR MESLEK OLARAK KABULÜ

Murat Küçükogurlu* - Ali Servet Öncü*

Özet

13 Mart 1924'te kabul edilen Ortaöğretim Muallimleri Kanunu, öğretmenliği bir meslek haline getiren ve öğretmenlere daha önce sahip olmadıkları birçok hak ve yetkiler veren önemli bir kanundur. Bu kanun, Türk milli eğitimi için önemli bir adımı oluşturmaktadır. Makalede, bu kanunun maddeleri ile ilgili olarak TBMM'de yapılan önemli tartışmalara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretim, Eğitim, TBMM, Kanun, Encümen.

Abstract

The law of the teachers in secondary education accepted in 13 March 1924, make art of the teacher as a profession. By way of this law, teachers have a lot of rights which they didn't have earlier. This law is an important step for Turkish national education. In this paper, it is investigated the arguments on the law's articles in Turkish National Assembly.

Key Words: Secondary education. Education, Turkish National Assembly, Law, Commission.

Türkiye'de öğretmen yetiştirme ve öğretmenin statüsünü belirleme meselesi, başlangıç olarak Tanzimat döneminde ortaya çıkmış, bu dönemde kurulup sayıları hızla artan Rüştîyelere iyi öğretmen yetiştirmek için öğretmen meslek okulları açılması gündeme gelmiştir.¹ İstanbul'da 1848'de açılan öğretmen okulu (Darülmualimin-i Rüşdi) başlangıç noktası olarak alınırsa, Türkiye'de öğretmenlik meslek eğitiminin 150 yıldan fazla bir geçmişi olduğu söylenebilir. II. Meşrutiyet'ten sonra İstanbul dışındaki bazı büyük şehirlerde de

* Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Erzurum.

¹ Osman Nuri Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, V, İstanbul 1977, s.1772; Cemil Öztürk, *Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası*, Ankara 1996, s.4; Abdulkadir Özcan, "Tanzimat Döneminde Öğretmen Yetiştirme Meselesi", 150. Yılında Tanzimat, Ankara 1992, 441.

Türkiye 'de Öğretmenliğin Bir Meslek Olarak Kabulü

öğretmen okulları açılmaya başlanmış, ayrıca, öğretmen eğitimiyle ilgili yeni düşünce ve görüşler doğrultusunda birtakım yeni deneme ve uygulamalara yer verilmiştir. Bu deneyimin, Cumhuriyet'in ilk yıllarında görev yapan eğitimciler için bir dereceye kadar yön gösterici olduğu söylenebilir. Zaten öğretmenlik mesleğinin temel bir sorun olarak ele alınarak bu konuda köklü çözümler aranması Cumhuriyet döneminde gerçekleşmiştir.²

Cumhuriyet'in ilk yıllarında hükümetleri meşgul eden en önemli eğitim meselelerinden birisi, öğretmen sayısının azlığıdır. 1923-1924 eğitim öğretim döneminde Türkiye'de 72 orta okul vardır. Bu ortaokullarda okuyan öğrenci sayısı 5905, öğretmen sayısı 796'dır. Bu dönemde toplam okul sayısı 5062, öğretmen sayısı 12 473, öğrenci sayısı ise 358 548'dir.³

Cumhuriyet'le birlikte, mevcut öğretmen açığını kapatmak ve öğretmenliği bir meslek olarak kabul ederek özel bir statü kazandırmak amacıyla gerçekleştirilen en önemli adım, 13 Mart 1924 tarih ve 439 sayılı Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu'dur. Bakanlar Kurulu tarafından 10.4.1923'te kabul edilerek, gerekçesiyle Meclise sunulan kanun layihası, 21.11.1923'te gündeme alınmış, 29.11.1923'te görüşülmeye başlanmış ve uzun görüşmeler sonunda 13 Mart 1924'te kabul edilmiştir.⁴

Kanun görüşmelerinin uzun sürmesinin nedeni, Meclisin eğitime verdiği önemden kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı birçok madde yeniden incelenmek üzere encümene gönderilmiş ve tekrar görüşülmüştür. Hatta kanunun birçok maddesi kabul edildikten sonra 10.12.1923 tarihinde söz alan Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey, dahili nizamnameye göre, maaş ve ödenek gibi bütçeyi ilgilendiren kanun layihalarının mecliste görüşülmeden önce Muvazene-i

² Ferhan Oğuzkan, "Öğretmen Eğitiminin Gelişimi", Çağdaş Eğitim, 7/68, Haziran 1982, s.20.

³ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 030.10.211.438.7: Ziya Zaimoğlu, "Öğretmenlikte Düünden Bugüne", Çağdaş Eğitim, 2/12, Mart 1977, s.44.

⁴ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi; 030.18.1.1.7.16.12; *Düstur*, III. Tertip, Cilt: V, İstanbul 1931, s.679. Hükümetin teklif ettiği şekliyle 34 madde olan kanun layihası Maarif Encümeni'nin yaptığı değişikliklerle 32 maddeye indirilmiş ve Meclisteki görüşmeler sonucunda 31 madde olarak kabul edilmiştir. Biz açıklamalarımızı, kanunun kabul edildiği en son haline göre yapacağız. Açıklamalarımız özellikle tartışmaların yoğunlaştığı önemli maddeler üzerinde yoğunlaşacaktır.

Maliye Encümeni'ne yollanması gerektiğini hatırlatmıştır. Bu kanunla muallimlere birtakım maddi haklar verilirken, diğer memurların durumunun da dikkate alınması gerekebileceğini ve bunun da bütçeye getireceği yükün çok fazla olabileceğini belirten Hasan Fehmi Bey'in çok geç kalmış bu uyarısı üzerine, kanun layihasının bütçeyi ilgilendiren maddeleri Mecliste kabul edildikten sonra tekrar Muvazene-i Maliye Encümenine gönderilmiş ve daha sonra yeni baştan görüşülmüştür.⁵

Kanunun maddelerine geçilmeden önce, hükümetin esbab-ı mucibe layihası okunmuştur. 31 Mart 1339 tarihli ve Maarif Vekili İsmail Safa imzalı bu layihada kanunun gerekçesi özetle şu şekilde açıklanmıştır:

Memleketimizde öğretmenlik şimdiye kadar bir “meslek-i mahsus” halinde ortaya çıkmamıştır. Okullardan mezun olan veya olmayan birçok kişi herhangi bir kurala tabi tutulmadan keyfe göre öğretmen tayin edilmekte, bunlar diğer bir meslekte geçimlerini elde edebileceklerini anlar anlamaz öğretmenliği bırakmaktadırlar. Memleketin istikbalini en çok ilgilendiren bir mesleğin tesadüflere terk edilmesi, milletimizi gelişmeden mahrum bırakan en önemli sebeptir. İşte bu mahzurları ortadan kaldırmak, öğretmenleri memurlar sınıfının en aşağı tabakası olarak addedilmekten kurtarmak için bu kanun layihasının hazırlanmasına ihtiyaç duyulmuştur.⁶

Meclise gönderilen kanun layihası, incelenmek üzere Maarif Encümeni'ne sevk edilmiştir. Layihayı inceleyen Maarif Encümeni, öğretmenliği bir bağımsız olarak kabul eden ve vazife ve haklarını da ona göre tayin eden bu kanun layihasını bir bütün olarak takdire şayan bulmuştur. Encümene göre kanun, okuma yazma bilen herkesin herhangi bir kayıt olmaksızın muallim olarak, genç ruh ve fikirler üzerinde yıkıcı tesirler bırakmasını engellemektedir. Aynı zamanda geleceğe yönelik ağır bir görevi yerine getiren öğretmenleri belirli bir refah seviyesine kavuşturan ve onları teşvik eden maddeler içermektedir. Bunun yanı sıra kanun, muallimlerin azil ve

⁵ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre: II, Cilt: IV, 10.12.1339, 138.

⁶ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre: II, Cilt:III 29.11.1339, s.650.

cezalandırılmasını şahsi kararların haksız tesirlerinden kurtarmakta ve sağlam bir temele dayandırmaktadır.⁷

Öğretmenliği bir meslek haline getiren böyle bir kanunun gerekliliğini takdir eden Meclis, kanunun hakkında genel görüşmelerde bulunmadan, derhal maddeleri görüşmeye başlamıştır. Öğretmenliği bir meslek halinde tanımlayan birinci madde hakkında söz alan Biga Mebusu Samih Rıfat, bir memlekette eşitliğin tesisinin meslekler arasındaki eşitliğin sağlanmasına bağlı olduğunu, halbuki Türkiye 'de şimdiye kadar öğretmenliğin devlet mesleklerinin en alt tabakası olduğunu, öğretmenlerin çeşitli sıkıntılara maruz kaldığını belirtmiştir. Bu durumu düzeltmek için Maarif Vekaleti 'nde müsteşar bulunduğu sırada bu kanunun kendisi tarafından hazırlandığını belirten Samih Rıfat, birinci madde üzerinde önemli bir tartışma başlatmıştır.

Samih Rıfat 'a göre eğitim hizmeti, kamu yararına ait hizmetlerdendir. Nitekim hükümetin ilk teklifinde de bu şekilde yer almıştır. Halbuki Maarif Encümeni, eğitimi kamu yararına ait hizmetlerden değil, devletin umumi hizmetlerinden kabul etmiş ve birinci maddeyi bu şekilde değiştirmiştir. Buna itiraz eden Samih Rıfat, devletin vazifelerinin asli ve tali olmak üzere ikiye ayrıldığını belirtmiştir. Ona göre, mali işler, emniyet ve adalet gibi asli vazifelere hiçbir fert müdahale edemez. Tali vazifeler ise fertler ile devlet arasında müşterektir. Bunlara kamu yararına ait hizmetler adı verilmiştir. Eğitim devletin umumi hizmetlerinden değil, tali hizmetlerindedir.⁸

Samih Rıfat Bey 'in bu sözleri, devletin niteliği ve eğitime bakışı hakkında önemli bir tartışma başlatmıştır. Bu konuda Samih Rıfat Bey 'i destekleyen Dersim Mebusu Feridun Fikri Bey, yeni devlet anlayışında devletin eğitimle iştigal etme vazifesi olmadığını, bazı memleketlerde maarif nezaretinin kaldırılması hakkında teklifler yapıldığını, hatta İngiltere 'de yakın zamana kadar maarif nezareti 'nin mevcut olmadığını belirtmiştir. Feridun Fikri Bey 'e göre, eğitim işleri doğrudan doğruya halkın bazı müesseseleri tarafından

⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: II, Cilt:III, 29.11.1339, s.655.

⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: II, Cilt:III, 29.11.1339, s.658.

yürütülebilir ve Meclisten çıkacak böyle bir kanunun yeni devlet anlayışına uygun olması gerekmektedir.⁹

Maarif Encümeninin görüşünü savunmak üzere kürsüye gelen Maarif Encümeni Mazbata Muharriri Vasıf Bey, eğitimin devletin umumi hizmetlerinden olmadığı tezinin mevcut olan esaslara ve bilhassa terbiye esaslarına aykırı olduğunu, dünyanın her tarafında maarif vekaletleri bulunduğunu belirtmiştir. Vasıf Bey'e göre, terbiyenin bugün kabul ettiği birtakım esaslar vardır. Dünyada en çok birliği ve merkeziyeti gerektiren müessese eğitim müessesesidir. Yeni yetişen nesle hakim olacak terbiye esasları ancak bu gibi esaslar peşinde koşan müessese ile halledilebilir. Devlet velayetini kullanacaktır. Memleketin her tarafında yetişecek olan gençler ortak terbiye ve eğitim esaslarına göre yetişecektir.

Tartışmaların uzaması üzerine önemli bir fikiryatçı olan Kars Mebusu Ahmet Ağaoğlu, kürsüye gelerek konuya açıklık getirmiştir. Ahmet Bey'e göre eğitim, ortaçağ boyunca hiçbir memlekette gerçekten umumi hizmetlerden addedilmemiştir. O dönemde devlet anlayışı çok farklı olduğu için eğitim ve hatta adaletin dağıtımı meseleleri devlet kavramının içinde değildir. Eğitim hizmetleri özel teşebbüse bırakılmıştır.

Ortaçağdaki devlet anlayışı hakkında kısa bir bilgi veren Ahmet Ağaoğlu, yeni devlet anlayışının oldukça farklı olduğunu vurgulamıştır. Ona göre, bugün bütün milletler ilköğrenimi mecbur kılmışlardır. Yani devletler talim ve terbiyeyi o kadar önemli görmüştür ki, bu konuda babanın çocuğu üzerindeki velayetini elinden almıştır. Onun için bugün medeni memleketlerde genel eğitim, devlet hizmetlerinin en önemlilerinden birisi olarak kabul edilmektedir. 6 yaşından 13 yaşına kadar bütün çocuklar devletindir ve devlet bunları kontrol altına almıştır. Bir devlet için en mühim mesele vatandaşların duygu ve düşüncelerinde milli birliği oluşturmaktır. Bundan dolayı bugün çağdaş devletler eğitim için bütçelerine askeri harcamalardan kat kat fazla para koymaktadırlar. Bundan dolayı eğitimi devletin umumi hizmetlerinden kabul etmeyen bir devlet çağdaş bir devlet olamaz.¹⁰

⁹ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre: II, Cilt:III, 29.11.1339, s.659-660.

¹⁰ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre: II, Cilt:III, 29.11.1339, s.662.

Türkiye'de Öğretmenliğin Bir Meslek Olarak Kabulü

Bu açıklamalar üzerine tartışmalar sona ermiş ve 1. madde şu şekilde kabul edilmiştir:

Öğretmenlik, devletin umumi hizmetlerinden talim ve terbiye vazifesini üzerine alan bağımsız, sınıf ve derecelere ayrılan bir meslektir.¹¹

Tartışılmadan kabul edilen ikinci maddeyle öğretmenler, menşelerine ve buldukları okulun derecesine göre üç gruba ayrılmıştır: Yüksek öğretim öğretmenleri, orta öğretim öğretmenleri ve ilk öğretim öğretmenleri.

3.madde, orta öğretim okulları ile Darülmuallimin ve Darülmuallimat öğretmeni olabilmek için hangi okullardan mezun olunması gerektiğini belirlemektedir. Teklif edilen maddeye göre bu okullarda öğretmen olabilmek için yüksek (âli) Darülmuallimin ve darülmuallimat, Darülfünun ve yüksek ihtisas okulları mezunu olmak gerekir. Buna itiraz eden Sivas Mebusu Rahmi Bey, maddeye Orta Darülmuallimin ve Darülmuallimatların da eklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Ona göre, liselerin birinci devresinde dersler grup halinde okutulur. İkinci devrede ise dersler ihtisas üzerine ayrılmıştır. Bahsedilen yüksek okullardan çıkan kişiler herhangi bir ilimde veya ilmin bir şubesinde ihtisas sahibi oldukları için orta öğretim okullarında grup halinde ders okutulan birinci devrede gereği gibi öğretmenlik yapamazlar. Çünkü birinci devre ihtisas üzerine ayrılmamıştır ve bir öğretmen farklı derslerde öğretmenlik yapmak zorundadır. Bu mahzuru dikkate alan Maarif Vekaleti 1339 bütçesinde Darülmuallimin-i taliye (erkek orta öğretmen okulu) ve Darülmuallimat-ı taliye (kız orta öğretmen okulu) tesis etmiş ve kadrolarını kabul etmiştir. Bu okullar sultanilerin birinci devresinde grup halinde okutulacak dersler için öğretmen yetiştirecektir. Halbuki, kanun layihasında orta öğretmen okullarından hiç bahsedilmemiştir.¹²

¹¹ *Düstur*, III. Tertip, Cilt: V, İstanbul 1931, s.679; 1973 tarihli Milli Eğitim Temel Kanunu ise öğretmenliği, “devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği” olarak tanımlamış ve bütün öğretmenlerin yüksek öğrenim görmelerinin sağlanmasını öngörmüştür, Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, İstanbul 1997, s.332; Saim Kaptan, “Öğretmen Yetiştirme Sorunu ve Üniversite”, *Çağdaş Eğitim*, 7/65, Mart 1982, s.8.

¹² *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre: II, Cilt: IV, 5.12.1339, s.49.

Bu konuda söz alan Vasıf Bey, Rahmi Bey'in sözlerini doğru olduğunu, fakat bahsedilen orta Darülmuallimin ve Darümuallimatların henüz açılmadığını, bunun için 1340 bütçesine gereken ödeneğin konulduğunu, bu okullar açılıncaya kadar ikinci öğretmenleri arasında grup derslerini okutacak öğretmenlere ihtiyaç bulunduğunu belirtmiştir.¹³

Sonuçta Rahmi Bey'in teklifi doğrultusunda 3. maddeye orta Darülmuallimin ve Darümuallimat mezunları da eklenmiştir. Buna göre 3. madde şu şekli almıştır: Orta öğretim okullarıyla Darülmuallimin ve Darümuallimat öğretmenleri, Darülfünun, yüksek ve orta Darülmuallimin ve Darülmuallimat ve yüksek ihtisas okulları mezunlarından intihap olunur.¹⁴

Cumhuriyet'in ilk yıllarında orta öğretime öğretmen yetiştiren tek meslek okulu, İstanbul Yüksek Muallim Mektebi'dir. Sayıca artan ortaokulların öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla 1923'te erkekler ve kızlar için iki orta öğretmen okulu açılması kararlaştırılmıştır.¹⁵ Bununla birlikte, ortaokullara öğretmen yetiştirmeye, 1926'da Orta Öğretmen Okulu adıyla açılan ve daha sonra Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü ismini alan yüksek öğretim kurumuyla başlanabilmiştir.¹⁶

4.madde, Darülmuallimin ve Darümuallimat mezunlarının öğretmen olma şartlarıyla ilgilidir. Hükümetin teklifinde bu okulların mezunları bir sene staj gördükten sonra, staj gördükleri okulun talim heyetinin raporu ve maarif müdürlüğünün tasdiki ile öğretmenlik sıfatını kazanırlar. Maarif Encümeni ise, doğrudan doğruya öğretmen yetiştirmek için kurulmuş meslek okulları olan Darülmuallimin ve Darümuallimat mezunlarını fazla bir kayıt altına almamak için bir sene staja tabi tutmayı yeterli bulmuştur. Sonuçta encümenin teklifi doğrultusunda, Darülmuallimin ve Darümuallimat mezunlarının öğretmen olabilmeleri için, vekaletçe uygun görülecek bir okulda bir sene "muallim muavini" unvanıyla staj yapmaları yeterli bulunmuş ve 4. madde bu şekilde kabul edilmiştir.

¹³ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: II, Cilt: IV, 5.12.1339. s.50.

¹⁴ Düstur, III. Tertip, Cilt: V, s.679.

¹⁵ Oğuzkan, "a.g.m.", s.20.

¹⁶ Kaptan, "a.g.m.", s.8.

5.madde, öğretmen olabilmek için gereken yaş sınırını tespit etmektedir. Hükümetin teklifine göre öğretmen olabilmek için 25 yaşına girmiş olmak gerekir. Bu sınırı yüksek bulan maarif encümeni yaş sınırını 20'ye indirmiştir. Ayrıca öğretmen olabilmek için 45 yaşını geçmemiş olma şartını koymuştur. Mecliste yapılan görüşmelerde encümenin teklifi uygun bulunarak kabul edilmiştir.

6.madde, öğretmen yetiştirmek için kurulmuş olan Darümuallimin ve Darümuallimat dışında Darülfünun ve diğer yüksek ihtisas okulları, yani öğretmen okulu olmayan yüksek okullar mezunlarının öğretmen olabilmek şartlarını belirlemektedir. Bu konuda hükümetin sunduğu teklif, bahsedilen okulların mezunlarını fazla bir şarta tabi tutmamış, sadece stajdan sonra, ortaöğretimde öğretmen olabilmeleri için gerekli olan Türkçe, içtimaiyat, fenni terbiye ve felsefe gibi derslerden imtihan vermelerini yeterli bulmuştur. Yani hükümetin teklifinde, öğretmen okulu mezunlarıyla diğer yüksek ihtisas okulları mezunları arasında fazla bir fark gözetilmemiştir. Fakat Maarif Encümeni, bu gibi okul mezunlarını daha fazla şarta tabi tutmak istemiştir. Maarif Encümenine göre, Darümuallimin ve Darümuallimatlardan mezun olanlar bir sene stajdan sonra imtihana tabi tutulmadan doğrudan öğretmen olurlar. Fakat Darülfünun mezunlarının hem Türkçe, fenni terbiye ve felsefeden imtihan vermeleri hem de staj gördükleri okulun öğretmen meclisinden ehliyet ve kabiliyetlerini gösterir ehliyetname almaları gerekir. Darülfünun mezunları yıl sonunda imtihanda başarılı olamazsa bir sene daha staj yaparlar. Bundan dolayı 6. maddede en az bir sene staj görme kaydı getirilmiştir.¹⁷

Sivas Mebusu Rahmi Bey, 6. maddede Darülfünun mezunları için imtihan şartı konulan Türkçe ve fenni terbiye derslerini uygun bulduğunu, fakat felsefe ve içtimaiyatın çok ağır dersler olduğunu ve bunların öğretmenlik için çok da gerekli olmadığını belirtmiştir. Rahmi Bey, bu iki dersin çıkarılarak usul-i terbiyenin konulmasını istemiştir.

Buna cevap veren Vasıf Bey'e göre, bir öğretmen için en kuvvetli vasıf çocukların ruhiyatına vakıf olmaktır. Psikoloji ve ilm-i ahval-i ruh bugün öğretmen olmak için en temel şartlardandır. İlm-i ahval-i ruh ise felsefe ile

¹⁷ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre: II, Cilt: IV, 5.12.1339. s.715.

beraber yürüdüğü için felsefeden imtihan verilmesi uygun bulunmuştur. Sonuçta içtimaiyat dersi çıkarılarak, Türkçe, fenni terbiye ve felsefeden verecekleri imtihanlarda başarılı olma şartı konulmuştur.

7. madde, Darülfünun veya diğer yüksek ihtisas okullarından mezun olmayıp da orta öğretimde öğretmenlik yapmak isteyenler için gereken şartları belirlemiştir. Buna göre bu kişilerin öncelikle orta öğretim şahadetnamesini almış olmaları gerekir. Bunlar uzmanı oldukları ilim şubesinden bir imtihan geçirerek muallim muavini unvanını aldıktan sonra 6.maddede belirtilen adayların, yani Darülfünun ve diğer yüksek ihtisas okulları mezunlarının haklarına sahip olurlar.¹⁸

8. madde, resim, müzik, el işi, beden eğitimi öğretmenlerinin taşınması gereken şartlarla ilgilidir. Bu madde ile resim, el işleri, musiki ve beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki bilgi veren yüksek ihtisas okulları mezunlarından ve ehliyetnamelilerden atanmaları kararlaştırılmıştır.¹⁹

10.madde, öğretmenleri “sabit ve muvakkat” (daimi ve geçici) olarak ikiye ayırmaktadır.²⁰ Hem hükümetin hem de maarif encümeninin teklifinde, mürettep (programlanmış) sınıf derslerini okutan öğretmenler sabit, haftada 7 saatten fazla ders okutmak zorunda olmayan öğretmenler muvakkat olarak nitelendirilmiştir. Bunun yanı sıra hükümetin teklifinde. resim, müzik, el işi ve beden eğitimi gibi birkaç sınıfın birleştirilmesiyle verilmesi uygun olan derslerin öğretmenleri muvakkat kabul edilmiştir. Yeni eğitim anlayışında bahsedilen derslerin önemli olduğunu vurgulayan Maarif Encümeni, bu dersleri okutan öğretmenlerin şimdiye kadar olduğu gibi seyyar telakki edilerek, bu derslere karşı lakayt olmalarını uygun bulmadığı için, hükümetin teklifindeki bu tanımlamayı kaldırmıştır.²¹

Bu konuda fikirlerini belirten Vasıf Bey, Maarif Vekaleti olarak muvakkat ve daimi arasında saatin esas kabul edilmesini doğru bulmadıklarını,

¹⁸ *Düstur*, III. Tertip, Cilt: V, s.680.

¹⁹ *Düstur*, III. Tertip, Cilt: V, s.680.

²⁰ Bu kanundan önce öğretmenler, daimi ve seyyar olarak ikiye ayrılmaktaydı. Bu kanunla birlikte “seyyar” kelimesi uygun bulunmayarak “muvakkat” kelimesi kullanılmıştır (*TBMM Zabut Ceridesi*, Devre: II, Cilt: IV, 5.12.1339, s.51).

²¹ *TBMM Zabut Ceridesi*, Devre: II, Cilt: IV, 5.12.1339. s.51.

Türkiye 'de Öğretmenliğin Bir Meslek Olarak Kabulü

saat değil ders ayrımının temel alındığını belirtmiştir. Bununla birlikte haftada beş saat ders veren öğretmenlerin yanı sıra 18 saat cebir, riyaziye veya hendese okutan öğretmenler bulunduğunu belirten Vasıf Bey, haftada 18 saat cebir, riyaziye, hendese dersi veren ve oldukça yorulan bir öğretmenle haftada 5 saat ders veren bir öğretmeni bir tutmanın ve aynı maaşı vermenin doğru olmayacağını ifade etmiştir.

10 madde ise, muvakkat öğretmenlerin haftada en fazla 7 saat ders okutacakları belirtilmiştir. Karahisar-ı Sahip Mebusu Ruşen Eşref, Türkiye'de felsefe ve edebiyat gibi ihtisas gerektiren bu türlü dersleri okutan öğretmenlerin sayısının az olduğunu, okutacakları dersler 7 saatle sınırlandırılırsa, diğer bir okula giderek oradaki öğrencilere faydalı olamayacaklarını belirterek, muvakkat öğretmenlerin en az 10 saat ders okutmaları gerektiğini belirtmiştir.²²

Ruşen Eşref Bey'in bu sözlerine cevap veren Vasıf Bey, bu kanunun öğretmeni diğer işlerle uğraşmaktan men ettiğini fakat ilmi hizmetlerden men etmediğini belirterek, bir okulda verdiği yedi saati az bulan muvakkat bir öğretmenin başka bir okulda aynı dersi vermesinin serbest olduğunu açıklamıştır. Yani bir öğretmen hem Darülmuallimin felsefe ve hem de lise felsefe öğretmenliği yapabilecektir ve böyle bir uygulama zaten mevcuttur. Bir muvakkat öğretmen maaşı 1 200 lira olacağına göre, iki okuldan iki ayrı maaş alarak bir sabit öğretmenin maaşına kavuşmuş olacaktır.²³

Bu arada Kars Mebusu Ağaoğlu Ahmet Bey, bir meslek haline getirilen öğretmenliğin sabit ve muvakkat olarak ikiye ayrılmasının öğretmenler arasında huzursuzluk çıkarabileceğini ve eğitimi etkileyebileceğini belirtmiştir. Ahmet Bey'e göre eskiden meslek haricinden gelen, yani avukat veya gazeteci olup öğretmenliği ek iş olarak yapan kişilere seyyar muallim denildiğini, fakat şimdi böyle bir ayırıma gerek kalmadığını belirtmiştir.

Uzun tartışmalardan sonra, 10.madde şu şeklide kabul edilmiştir: Öğretmenler vazife itibariyle sabit ve muvakkat olarak iki kısma ayrılmıştır. Mürettep sınıf derslerini deruhte eden öğretmenler sabit kısımdandır. Bir okulda

²² TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: II, Cilt: IV, 5.12.1339. s.51.

²³ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: II, Cilt: IV, 5.12.1339. s.51.

haftada yedi saatten fazla ders okutmak vazifesiyle yükümlü olmayanlar muvakkat öğretmenler sınıfını oluştururlar.²⁴

Tartışmalar devam ederken, Konya Mebusu Naim Hazım Bey, bir teklifte bulunarak, vilayet genel meclislerine seçilecek kişilerin memur olamayacağına dair İdare-i Vilayat Kanunu'nda bir kayıt olduğunu, bu hükme göre şimdiye kadar sabit ve muvakkat öğretmenlerin bu gibi meclislerde bulunamadığını, fakat şimdi yapılan kanuna göre muvakkat öğretmenler, öğretmenlik dışında başka işlerde bulunabileceğine göre muvakkat öğretmenlerin pek faydalı olacakları genel idare ve belediye meclislerinde bulunabilmelerinin önünün açılmasını teklif etmiştir. Bu fikirler doğru bulunmasına rağmen İdare-i Vilayat Kanunu'nu ilgilendirdiği için görüşmeye alınmamıştır.²⁵

12. ve 13.madde sabit öğretmenlerin maaşlarını düzenlemekte ve maaşları oldukça iyileştirmektedir. Bu madde hakkında söz alan Vasıf Bey, sabit öğretmenlikte maaşın kadroya ve ders saatine göre değil kıdeme göre düzenlendiğini, 7 saatten fazla ders verenlerin sabit olup aynı maaş alacaklarını, sadece kıdem durumuna göre fazla zam alabileceklerini belirtmiştir. Bu madde görüşülürken İstanbul Mebusu Süleyman Sırrı Bey, maaş artışında kıdemin yanı sıra gayret ve chfiyctin de dikkate alınması lazım geldiğini belirtmiştir. Ayrıca Türkiye gibi bir memleket için yakın ve uzak vilayet farkının da dikkate alınması gerektiğini belirten Süleyman Sırrı Bey'in bu konuyla ilgili takriri encümene havale edilmiştir.

Muvakkat öğretmenlerin maaşlarıyla ilgili 14. madde görüşülürken, Ruşen Eşref Bey, sabit öğretmenlerin aksine muvakkat öğretmenlerin okutacakları derslerin ihtisas işi olduğunu, buna mukabil maddeye göre bu gibilere staj müddetince herhangi bir maaş verilmediği gibi, maaşlarının nihayet 2.000 kuruşa çıkabileceğini belirtmiştir. Ruşen Eşref Bey'in muvakkat öğretmenlerin staj süresince maaş almalarını düzenleyen önerisi, meclis tarafından kabul edilmiştir.²⁶

²⁴ *Düstur*, III. Tertip, Cilt: V, s.680.

²⁵ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre: II, Cilt: IV, 5.12.1339. s.60.

²⁶ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre: II, Cilt: IV, 5.12.1339. s.68.

Türkiye 'de Öğretmenliğin Bir Meslek Olarak Kabulü

Gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra kabul edilen bu maddelere göre sabit öğretmenler staj süresince 1.500 kuruş maaş alırlar. Öğretmenlik unvanını aldıkları tarihten itibaren maaşları 1.700 kuruşa çıkar. 4. sene başında 4.000 kuruşa çıkan maaşları, kıdeme göre artarak 28. sene başında 5.000 kuruşa kadar çıkar.

Muvakkat öğretmenler staj müddetince 1.000 kuruş maaş alırlar. Öğretmenlik unvanını aldıkları tarihten itibaren maaşları 1.200 kuruşa çıkarılır. Hizmetin 21. senesine kadar her üç senede ve 21. seneden itibaren her iki senede 100 kuruş zam yapılır ve 28. sene başında 2.3000 kuruşa yükselir.²⁷

Bu arada doğu ve güneydoğu illeri gibi merkezden uzak olan ve ulaşım imkanı az olan vilayetlerdeki öğretmenleri teşvik etmek amacıyla bu gibi vilayetlerde orta tedrisat okullarına göndrilen ve bu vilayetlerin sakinlerinden olmayan öğretmenlere maaş ve fevkalade tahsisatları toplamının yarısı kadar zamlı verilmesi hükmünü taşıyan teklif kabul edilerek 14. maddenin sonuna eklenmiştir.²⁸

16. ve 17. madde öğretmenlere verilecek cezalarla ilgilidir. Hem hükümetin hem de maarif encümeninin teklifinde, öğretmenlere verilecek cezalar hakkında çok genel ifadeler kullanılmıştır. Bu durum mecliste itirazlara neden olmuş, genel ifadelerin keyfi uygulamalara ve yanlış anlaşılmalara neden olacağı vurgulanmıştır. Maddede açıklık bulunmadığını belirten Bozok Mebusu Süleyman Sırtı Bey, her suçun ceza gerektirdiğini fakat bütün suçların azli gerektirmediğini belirtmiştir. Ona göre, mesela öğretmen yanlışlıkla talebeye bir tokat atabilir. Bu suç ceza gerektirir fakat azil gerektirmez. Bu nedenle azil gerektiren bir suç işlemeksizin hiçbir öğretmenin azledilemeyeceğinin belirtilmesini isteyen Süleyman Sırtı Bey'in sözleri genel kabul görmüştür. Konya Mebusu Naim Hazmi Bey ise her memurun sebepsiz azlolunmama hakkı olduğunu, bu hakkı orta öğretim öğretmenlerine veren bu maddeyi coşkuyla karşıladığını belirterek, aynı maddeye sebepsiz yere değiştirilmemesi kaydının da eklenmesini istemiştir. Gerçekten de mebusları en fazla rahatsız eden

²⁷ *Düstur*, III. Tertip, Cilt: V, s.681.

²⁸ *TBMM Zabut Ceridesi*, Devre: II, Cilt: VII, 13.3.1340, s.387.

şeylerden birisi öğretmenlerin keyfî bir şekilde oradan oraya tayin edilmesidir. Bunun için böyle bir teklif yapılmıştır.²⁹

Bu arada Zonguldak Mebusu Halil Bey genel bir konuya değinerek, bazı suçların, belli bir zümre için suç teşkil ettiği halde, diğer zümreler için önemsiz bir fiil olabileceğini, her zümrenin veya mesleğin kendine has suç addolunacak birtakım fiilleri bulunabileceğini belirterek, her zümrenin buna uygun bir ceza kanununun olması gerektiğini belirtmiştir. Buradan yola çıkarak, mülki memurlar için kendine has bir ceza kanunu yapılmazsa, herhangi bir yetkilinin altında bulunan kişilerin hareketlerini keyfine göre suç olarak değerlendirip onu tebdil veya azledebileceğini savunmuştur. Ona göre her meslek gibi öğretmenlik için de, hangi fiillerin suç olduğunu ve hangi suçun hangi cezayı gerektirdiğini ortaya koyan bir düzenleme yapılması gerekir.³⁰

Bu arada eğitimde ahlak meselesi ortaya çıkmıştır. Ardahan mebusu Talat Bey, bazı öğretmenlerin orta öğretim çağındaki öğrencilerin ahlakını bozacak birtakım hareketleri bulunduğunu, bunun kanunen bir cezası olmadığını, bundan dolayı kanunda öğretmenlerin “güzel ahlak sahibi” olması gerektiğinin belirtilmesini istemiştir. Fakat bazı mebuslar, böyle bir ifadenin öğretmenliği saygısızlık olacağını ve öğretmenleri ahlaklı ahlaksız ayırmasına götüreceğini belirterek karşı çıkmışlardır. Ayrıca ahlak kavramının herkese göre değişeceğini, bu durumda bazı müdürlerin şahsi fikrine uymayan öğretmenlerin hareketlerini “gayri ahlaki” bahanesiyle cezalandırabileceği belirtilmiştir.³¹

Bunun üzerine diğer Ardahan Mebusu Halit Paşa, ahlak meselesini oldukça önemli bulmuş olacak ki, bu konuyla ilgili ilk defa kürsüye çıkarak, düşüncelerini aktarmıştır. Kendisinin askeri hayatı boyunca ahlaki gayeyi şiddetle takip ettiğini belirterek, batıda ve doğuda bir kısım kız ve erkek öğretmenlerin, yani eğitimcilerin bazı ahlaksız hareketlerde bulunduğunu, çocukları kendi arzu ve istekleri doğrultusunda ahlaksız olarak yetiştirdiklerini belirtmiştir. Bundan dolayı bazı ahlak sahiplerinin erkek ve kız evlatlarını okula göndermediklerini ifade etmiştir. Sözlerine devam eden Halit Paşa, kendi

²⁹ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre: II, Cilt: IV, 5.12.1339. s.69.

³⁰ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre: II, Cilt: IV, 5.12.1339. s.71.

³¹ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre: II, Cilt: IV, 5.12.1339. s.72.

mıntıkasında mürebbiye olan bazı bayan öğretmenlerin kaymakamlarla ve subaylarla ahlaksız münasebetlerde bulduklarını ve bunların himaye edildiklerini belirtmiştir. Halit Paşa, sözlerini şöyle sona erdirmiştir. “Olabilir ki bir mutaassıbın ruhunu söylüyorum... Ben Şarklı olmamakla ve bu usulü her tarafta şiddetle tatbik etmemle beraber bütün bulunduğum yerlerdeki halk, namuskârlığımdan dolayı bana merbuttur efendiler.”³²

Buna cevap veren Vasıf Bey, bu maddenin amacının öğretmenlerin keyfi bir şekilde azledilmesini önlemek olduğunu, okulların talimatnamesinde bir öğretmenin ne zaman ceza alacağını belirleyen maddeler olduğunu, fakat arzu edilir ve bir teklif verilirse bu maddelerin yeniden tespit edilebileceğini ve encümenin bunu görüşebileceğini belirtmiştir. Vasıf Bey, esasen ahlaksızlığın her meslek için bir sıkıntı oluşturduğunu, şimdiye kadar öğretmenliğe kanunla bir mesleki sıfat verilmediği için bu meslekteki ahlaksızlık konusunun gündeme getirilmesinin pek doğru olmayacağını, kanun çıktıktan ve öğretmenlik aziz ve kıymetli bir meslek haline getirildikten sonra ahlaksız meslek mensuplarının meslekten uzaklaştırılmasının kolay olacağını söylemiştir. Memleketteki bütün mesleklerde bu ahlak yozlaşmasının mevcut olabileceğini ve bunun memleket için csaslı bir tehlike olduğunu söylemiştir. Bu arada mecliste gürültüler ve ayak patırtıları duyulmuştur. Bazı mebuslar Vasıf Bey'in bu sözleriyle milleti tahkir ettiğini belirterek sözünü geri almasını istemiş ve zor durumda kalan Vasıf Bey sözünü geri almıştır. Daha sonra 16. ve 17. maddelerin birleştirilerek encümene havale edilmesi kararlaştırılmış ve celsceye son verilmiştir.³³

Encümenden gelen 16. maddenin son haliyle, öğretmenlerin işleyecekleri suçlar karşılığında alacakları cezalar, ayrıntılı bir şekilde tespit edilerek keyfi uygulamaların önüne geçilmek istenmiştir.³⁴

Bu maddede orta öğretim öğretmenlerine verilecek cezalar şu şekilde tespit edilmiştir: İhtar, günlüğünü kesmek, ceza olarak görev yerini değiştirmek, sınıfını indirmek, istifa etmiş sayılmak, azil ve meslekten çıkarmak.

³² TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: II, Cilt: IV, 5.12.1339. s.72.

³³ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: II, Cilt: IV, 5.12.1339. s.73.

³⁴ TBMM zabıt Ceridesi, Devre: II, Cilt: VII, 13.3.1340, s.392.

İhtar cezasını gerektiren sebepler şunlardır: Özürsüz olarak derse ve öğretmenler toplantısına katılmamak, okul talimatına uymamak ve talimatla verilen bir görevi yapmamak, okulda huzursuzluk çıkarmak.

Bir ders senesi içinde devamsızlığından dolayı ihtar cezasına uğradığı halde yine devamsızlık edenlere, girmediği derslerin ücretinin kesilmesi cezası verilmesi kararlaştırılmıştır.

Görev yerini değiştirmek cezasını gerektiren suçlar şunlardır: Dirliksizlikten dolayı bir senede iki defa ihtar cezasına uğradığı halde uslanmamak, okulun düzenini bozmak, arkadaşlarına karşı haysiyet kırıcı davranışlarda bulunmak, derste düzeni koruyamamak.

Diğer bir ceza ise sınıf indirimidir. Buna göre, ders vermekte acizliği ve orta öğretim okullarında hiçbir ders veremeyeceği teftişle anlaşılan öğretmenin sınıfı indirilecek ve bu gibiler ilk öğretim okullarında yapabilecekleri vazifelere naklolunacaklardır.

Bir senede üç kere gündeliği kesildiği halde yine vazifesini yapmayan öğretmen Maarif Vekaletince istifa etmiş sayılacaktır.

Azil cezası ise aşağıdaki suçlara karşılık olarak uygulanır: Ceza olarak üç kere görev yeri değiştirildiği halde uslanmamak, devamsızlığından dolayı iki kere istifa etmiş sayıldığı halde yine vazifesini yapmakta tembellik etmek, vekalet tarafından kanuna uygun olarak verilen emirlere karşı gelmek.

Meslekten çıkarılma cezası ise aşağıdaki şartlarda gerçekleştirilecektir: Cinayetle veya mesleğin haysiyetine dokunan suçlarla mahkum olmak, okul idarelerinin şikayetlerini icap ettirmiş ahlaki suçları işlemek, beş sene içinde üç kere azli gerektiren harekette bulunmak, tahsilin hiçbir derecesinde ders veremeyeceği anlaşılmış olmak.

Bu maddeye göre, görev yerini değiştirmek, sınıf indirmek, istifa etmiş sayılmak, azil ve meslekten çıkarmak cezaları, soruşturma yapıldıktan ve öğretmenin sözlü ve yazılı savunması alındıktan sonra yetkili heyetin kararı ile

Maarif Vekili tarafından verilir. Verilen bu cezalar sicile geçirilir. Bu sebeplerin dışında hiçbir bahane ile bir öğretmene ceza verilmez.³⁵

17. maddede, kendi arzuları dışında, örneğin okulları kapatıldığı için açıkta kalan öğretmenlerin nihayet 6 ay zarfında görevlendirilecekleri ve bu müddet zarfında maaşlarının tam olarak verileceği belirtilmiştir. Bu konuda söz alan mebuslara göre memlekette orta öğretim öğretmeni konusunda büyük bir sıkıntı vardır. Hatta genç yaşta emekli olmuş zabıttandan ihtisasları doğrultusunda öğretmen olarak yararlanmanın çareleri aranmaktadır. Böyle bir ortamda bir öğretmenin altı ay açıkta kalması doğru değildir. Bu şekilde açıkta kalan bir öğretmen derhal başka bir okulda görevlendirilmelidir. Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Bey ise bu altı aylık sürenin suiistimale açık olduğunu, yani maaşını alacağını bilen bir öğretmenin bu altı ayı boş geçirmek isteyeceğini, bundan dolayı bu süre zarfında yarım maaş verilmesinin daha uygun olacağını belirtmiştir.³⁶

Diğer bazı maddelere birlikte 17. maddeyi de inceleyen Muvazene-i Maliye Encümeni, kendi hatası dışında açıkta kalan öğretmenlerin nihayet üç ay zarfında görevlendirilmesi ve bu süre zarfında yarım maaş alınması şeklinde bir değişiklik yapmıştır. Sürenin üç aya indirilmesini, öğretmen sıkıntısı çekildiği bir ortamda doğru bulan Meclis, kendi hatası dışında açıkta bırakılan bir öğretmene bu müddet zarfında yarım maaş verilmesini uygun bulmamıştır.³⁷

Gaziantep Mebusu ve Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbata Muharriri Ali Cenani Bey gibi mebuslar ise, açıkta kalan öğretmenlere tam maaş verilmesinin diğer memurlara haksızlık olacağını, örneğin, kaldırılan bidayet mahkemeleri hakimlerinin açıkta kalmalarına rağmen, maaş alamadıklarını belirtmiştir. Maarif Vekili Vasıf Bey ise açıkta kalan zabıtana nasıl tam maaş veriliyorsa, muallimlere de tam maaş verilmesinin doğru olacağını belirtmiştir.

³⁵ *Düster*, III. Tertip, Cilt: V, s.682-683; 10.6.1930’da kabul edilen İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri hakkındaki kanunla öğretmenlerin uyması gereken kurallar daha düzenli hale getirilmiştir, O. Ergin, *a.g.e.*, V, s.1784.

³⁶ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre: II, Cilt: IV, 10.12.1339, 136.

³⁷ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre:II, Cilt: VII, 13.3.1340, s.396.

Sonuçta bu durumdaki öğretmenlere tam maaş verilmesi ve en geç üç ay zarfında yeni bir göreve başlatılması kabul edilmiştir.³⁸

Orta öğretim öğretmenlerine verilecek mükafatları tespit eden 18. madde ise şu şekilde kabul edilmiştir: Orta öğretim öğretmenlerinden mesleğinde başarılı olanlarla ilmi ve edebi kıymetli eserler telif veya tercüme edenler veya mektep programlarına uygun kitap hazırlayanlar, başarılarının derecesine ve eserlerinin önemine göre takdimname, maarif madalyası ve nakdi mükafat ile ödüllendirilir.³⁹

Teşrifatla ilgili 19. madde aynen kabul edilmiştir. Buna göre öğretmenler merasim ve teşrifatta daire müdürlerinin haklarına sahiptirler ve maarif müdürleriyle beraber teşrifata dahil olurlar.

20. madde şu şekli almıştır: Bilfiil eğitim hizmetinde bulunan öğretmenlerle emeklilerin çocuklarından ve yetimlerinden vekaletle bağlı ücretli gündüz okullarında ücret alınmaz. On seneden fazla hizmet eden öğretmenlerin çocukları ve yetimleri okulların talimatnamesine göre yatılı ve ücretsiz olarak kabul edilir.⁴⁰

Maddede öğretmen çocuklarının diğer çocuklara tercih edilmesini öngören kısım Maarif Vekili Vasıf Bey'in uyarılarıyla çıkarılmıştır.

21. madde tatil devresinde ilmi çalışmalarda bulunmak üzere yabancı memleketlere gitmek isteyen öğretmenlere beş senede bir kere vekaletçe mezuniyet ve tahsisat verilmesini karar altına almıştır.⁴¹

22. ve 23. madde maluliyet ve vefat durumunda alınacak maaşla ilgilidir. 22. maddeye göre, maluliyetlerine binaen emekliye sevk edilen öğretmenlerin emeklilik hakları üç sene sonra alacakları maaşa göre hesaplanır.⁴²

Bu arada Giresun mebusu Hakkı Tarık Bey, öğretmenlere birtakım ayrıcalıklar tanıyan iki teklif yapmıştır. Bunlardan birincisi, binaları müsait olan yerlerde öğretmenlerin okullarda kalmaları ve yatılı olan okullarda da talebe ücreti ile barınmaları teklifidir. İkinci teklifi ise, resmi ve imtiyaz ile işleyen

³⁸ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre:II, Cilt: VII, 13.3.1340, s.396.

³⁹ *Düstur*, III. Tertip, Cilt: V, s.683.

⁴⁰ *Düstur*, III. Tertip, Cilt: V, s.684.

⁴¹ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre:II, Cilt: VII, 13.3.1340, s.401.

⁴² *Düstur*, III. Tertip, Cilt: V, s.684.

Türkiye 'de Öğretmenliğin Bir Meslek Olarak Kabulü

ulaşım araçlarında öğretmenlerin yarım ücretle seyahat etmeleridir. Bu iki teklif de reddedilmiştir.

Maarif Encümeni ise okul müdürleriyle ilgili aşağıdaki maddeyi teklif etmiştir: Orta öğretim okulları ve Darümuallimin ve Darümuallimat müdürleri öğretmenler arasından seçilir. Buldukları okulda azami sekiz saat ders verirler. Bu kanun gereğince öğretmen maaşını aldıktan başka ilaveten müdürlük tahsisatı olarak maktu bir ücret alırlar. Tam devreli lise ve Darümuallimin ve Darümuallimat müdürlerine maktu olarak 4000, bir devreli lise müdürlerine 3000 kuruş verilir.⁴³

Yeni Maarif Vekili Vasıf Bey, okul müdürlerinin öğretmenler arasından seçilmesinin öteden beri uygulanmakta olduğunu belirterek, teklifin bütçeyi ilgilendiren kısmı üzerinde durmuştur. Ona göre, müdürlerin hem okul müdürü olarak bütçeden önemli bir maaş alması hem de bir ders gurubunu okutarak öğretmen maaşı alması bütçeye öncmlü bir yük getirmektedir. Teklif edilen bu madde ile bu yük ortadan kalkacaktır. Buna göre; müdürler, hem öğretmen olarak diğerleri gibi maaş alacaklar, hem de idari görevlerinden dolayı ayrıca belli bir para alacaklardır. Maktu ücret alacakları için müdür maaşından tasarruf edilmiş olacaktır. Ayrıca bu madde ile bazen dışardan yapılan müdür atamaları da tamamen son bulacaktır.⁴⁴

Bu arada müdürlerin sekiz saatten fazla ders okutamayacağı konusunda bazı milletvekilleri, derslerin birçoğunun sekiz saatten fazla olduğunu, bundan dolayı aynı okula yeni bir öğretmen gerekeceğini ve bunun da bütçeye yük getireceğini belirtince, bu maddenin Muvazene-i Maliye encümenine gitmesi gündeme gelmiş, bu durumda teklif sahipleri kanunun bir an önce çıkması için, tekliflerini geri almışlardır. Kanun teklifine böyle bir madde eklenmemiştir.⁴⁵

Bundan sonra diğer maddeler çok az değişiklikle kabul olunarak kanunun tamamı oya sunulmuştur. Bu arada Ali Cenani Bey, bu kanunun bütçeye senelik 150.000 lira yük getireceğini, yani parasal bir mesele olduğunu belirterek isim

⁴³ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre:II, Cilt: VII, 13.3.1340, s.405.

⁴⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre:II, Cilt: VII, 13.3.1340, s.405.

⁴⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre:II, Cilt: VII, 13.3.1340, s.406.

okunmak suretiyle oylanmasını teklif etmiş ve oylama sonucunda 5'e karşı 142 oyla Orta Öğretim Muallimleri Kanunu kabul edilmiştir.⁴⁶

TBMM çıkardığı bu kanunla öğretmenliği belirli hak ve yetkilere sahip olan bağımsız bir meslek olarak kabul etmiş ve bu mesleğin sınırlarını belirlemiştir. Bu kanunla öğretmenler, uzun zamandan beri elde edemedikleri teşvik edici bir çalışma ortamına kavuşma imkanı bulmuşlardır. Bu kanun, her ne kadar orta öğretim öğretmenlerini ilgilendiren bir kanun olarak ele alınmış ise de, içerdiği maddeler, bütün öğretmenleri kapsayan genel hükümler taşımaktadır. Kanun görüşmeleri sırasında, öğretmenlik mesleği ve bu mesleğin geleceği hakkında milletvekilleri tarafından tartışılan konuların birçoğunun bugün hala problem olarak karşımızda durması, mesleğin çözüm bekleyen birçok sıkıntısının bulunduğunu ortaya koymaktadır.

⁴⁶ *TBMM Zabut Ceridesi*, Devre: II, Cilt: VII, 13.3.1340, s.407.